

ΧΕΡΕΝΙΤΣΑ

Είναι μεικτός, ομαδικός χορός. Το όνομά του προέρχεται από τη λέξη χερροιάνα, διότι εικάζεται ότι επινοήθηκε ή χορευόταν αρχικά σ' αυτή την περιοχή. Ο χορός έχει συνολικά 21 βήματα, τα οποία αν εξαιρέσουμε ορισμένες χορευτικές φιγούρες επαναλαμβάνονται συνεχώς, γι' αυτό ο συγκεκριμένος χορός ονομάζεται και εικοσιένα. Πριν αρχίσει ο χορός, οι χορευτές στέκονται σχεδόν σε στάση προσοχής, κρατώντας ο ένας το χέρι του επομένου. Το σώμα και το κεφάλι έχουν «λεβέντικη» στάση.

ΤΡΥΓΟΝΑ

Είναι μεικτός, ομαδικός, κυκλικός χορός που αποπνέει έναν κεφάλτο πρωτογονισμό. Είναι ο μοναδικός ποντιακός χορός που έχει φορά προς τ' αριστερά κι όχι προς τα δεξιά. Είναι συμβολικός χορός και ανήκει στον κύκλο των αγροτικών χορών. Σύμφωνα με την ερμηνεία που τον αποδίδεται, η γυναίκα ενός μυξιάρη και οκνηρού άνδρα (που δεν ήταν ικανός ούτε ξύλα από το δάσος να φέρει στο σπίτι του) η Τρυγόνα, αναγκάζεται να πάει αυτή στο βουνό να κόψει ξύλα και να τα μεταφέρει. Οι κινήσεις του χορού παρουσιάζουν το κόψιμο των ξύλων, όπως άλλωστε περιγράφει και το δημοτικό τραγούδι που συνοδεύει το χορό "έστεκεν κι εποίνεν ξύλα, η Τρυγόνα". Στον Πόντο, Τρυγόνα χόρευαν μόνο οι γυναίκες.

ΤΙΚ ΤΡΟΜΑΧΤΟΝ

Ο χορός αυτός έχει ίσως το γνησιότερο ποντιακό χαρακτήρα από όλους τους χορούς που χορεύονταν στη γενικότερη περιοχή του Πόντου. Στο χορό αυτό βρίσκει ίσως τελειότερη την έκφρασή της, όλη η μαγεία του ποντιακού χορού. Ετυμολογικά η ονομασία του προέρχεται από το ρήμα τρομάζω - τρέμω, και με τη λέξη "τρομαχτόν" εννοείται το τρέμουλο ολόκληρου του σώματος, όταν ο χορευτής στηρίζεται στη μύτη του πέλματος κι ανεβοκατεβάζει την πατούσα. Ο Παντελής Μελανοφρύδης σε σχετικά άρθρα του υποστηρίζει, ότι το τρομαχτόν τικ προήλθε από τη Σέρρα. Κι αυτό επειδή η Σέρρα χορευόταν από ενόπλους χορευτές και οι Τούρκοι απαγόρευαν στους Έλληνες να φέρουν όπλα, αναγκάστηκαν οι Πόντιοι να χορεύουν μόνο το μέρος της Σέρρας που έμοιαζε με το τικ, δηλαδή το τρομαχτόν. Ο χορός αυτός φαίνεται να χορεύεται όλος επί τόπου. Στον Πόντο τον χόρευαν μόνο άνδρες και συνήθως στις περιοχές των Κοτυώρων και του Κάρς.

ΤΙΚ

Είναι κυκλικός, μεικτός χορός, η ονομασία του οποίου σημαίνει ολόρθα (τίκια), υπονοώντας τη στάση που παίρνουν οι χορευτές στη διάρκεια του. Επιπλέον, ενώ χορεύουν οι συμμετέχοντες, φωνάζουν τίκια ή έμορφα. Άλλωστε η ορθή στάση των χορευτών αποδεικνύει την ελληνικότητα του συγκεκριμένου χορού, γιατί σε αντίθεση με τους ανατολικούς χορούς, οι ελληνικοί χοροί χορεύονται σε ορθή στάση. Και αυτό που κυρίως τους διακρίνει, όπως άλλωστε και τους αρχαιοελληνικούς είναι η μη κίνηση της μέσης. Το τίκ όταν χορεύεται επί τόπου, ονομάζεται "σο γόνατον" ενώ άλλη μορφή του χορού είναι το "μονόν τίκ", χορός της περιοχής Ματσούκας. Αξίζει ν' αναφερθεί, ότι το τίκ χορεύεται και από τους Τούρκους, που ενώ ισχυρίζονται ότι ο χορός είναι τουρκικός, τον ονομάζουν απλώς χορόν.

ΣΕΡΡΑ

Ο κατεξοχήν πολεμικός χορός των Ποντίων. Έχει ομαδικό χαρακτήρα και χορεύεται από άνδρες. Χορευόταν στην αρχαιότητα στα Μεγάλα Παναθήναια κάθε 4 χρόνια, στα Μικρά Παναθήναια κάθε χρόνο, με πλήρη πολεμική στολή, καθώς και στα Διοσκούρια της Σπάρτης. Πήρε την ονομασία του από τον ποταμό Σέρρα της Τραπεζούντας.

Ονομάζεται και πυρρίχιος χορός, διότι οι κινήσεις των χορευτών μιμούνται αντίστοιχες κινήσεις αρχαίου Έλληνα πολεμιστή, σε ώρα μάχης. Και γι' αυτήν ακριβώς την ιδιαιτερότητα που έχει ο χορός, κατατάχθηκε μεταξύ των διασημότερων χορών, όλου του κόσμου.

ΣΑΡΗΚΙΟΥΖ

Είναι χορός μεικτός, ημικυκλικός, παρόμοιος με τη Τρυγόνα, αλλά περισσότερο “ανοικτός”, σ’ ό τι αφορά τα βήματα και τις χορευτικές φιγούρες. Είναι συμβολικός χορός και ανήκει στον κύκλο των αγροτικών χορών, μιας και η όλη κινησιολογία του μας παραπέμπει στην εργασία του θερισμού. Η ξανθή κοπέλα, η σαρήκιουζ, παριστάνει το στάχυ, που βολοδέρνει στον αέρα. Τις κινήσεις αυτές αναπαριστά μια χορεύτρια, ώσπου μπαίνει ο κύριος χορευτής μ’ ένα δρεπάνι στο χέρι και αποπειράται να κόψει την κοπέλα-στάχυ. Στη συνέχεια, εμφανίζεται επί σκηνής ο χορός (δίκη αρχαίου χορού, βέβαια). Μπροστά πηγαινούν οι άνδρες χορευτές με δρεπάνια στα χέρια και με κινήσεις ρυθμικές “θερίζουν”. Ταυτόχρονα, μια άλλη κοπέλα μ’ ένα λαγήνι στο χέρι κι ένα τάσι, προσφέρει νερό εναλλάξ σ’ όλους τους χορευτές. Εκείνοι πίνουν, σκουπίζουν τον ιδρώτα τους. Στο περιθώριο δε, άλλες κοπέλες-χορεύτριες εκτελούν παρεμφερείς, με το θερισμό, εργασίες.

ΠΙΤΣΑΚ

Είναι γνωστός και ως χορός των μαχαιριών. Στο χορό αυτό παίρνουν μέρος μόνο 2 χορευτές. Πολλοί θεωρούν ότι το πιτσάκ’ (πιτσάκοιν), Κλείνει το χορό Σέρρα, ο οποίος είναι ομαδικός, προσθέτοντας ότι τα 2, πλέον, δυνατά παλικάρια συνεχίζουν την όρχηση και μετά τη Σέρρα, όταν οι υπόλοιποι χορευτές κουράζονταν και αποσύρονταν.

Το πιτσάκ’ είναι γνωστός χορός στον Πόντο από την αρχαία εποχή και η πλοκή του χορού είναι παρόμοια μ’ αυτήν που παρουσιάζει ο Ξενοφών. Όπως και τότε, έτσι και στον Πόντο, ο χορός χορευόταν από 2 χορευτές που κρατούσαν μαχαίρια, με κατάληξη τον εικονικό θάνατο του ενός. Ο νικητής της διαμάχης κέρδιζε την καρδιά μιας νέας κοπέλας, για χάρη της οποίας και δίδονταν αυτή η διαμάχη.

ΠΑΤΟΥΛΑ

Από τους γνωστότερους χορούς σ' όλο τον Πόντο. Είναι χορός κυκλικός και χορεύεται από άνδρες και γυναίκες. ο ρυθμός του προσομοιάζει με το διπάτ' με τη διαφορά ότι είναι γρηγορότερος και περισσότερο εύθυμος. Το ύφος του φανερώνει ότι πρόκειται για χορό σχετιζόμενο με το έθιμο της απαγωγής. Εδώ, μόνο, που εξυπακούεται η εκούσια απαγωγή μιας κόρης που οι γονείς της αρνούνται να την παντρέψουν με το νέο που αγαπά. Ο χορός ήταν γνωστός και με τ' όνομα "πιπιλομμάταινα", σύμφωνα με το τραγούδι που συνοδεύει τον χορό.

ΟΜΑΛ

Είναι ομαδικός, κυκλικός χορός με έκδηλη την ηθική πραότητα, γι' αυτό και ονομάζεται ομάλ' που σημαίνει ομαλά. Χορεύεται από άνδρες και γυναίκες που κρατιούνται χέρι-χέρι με οριζόντιους τους πήχεις και κατακόρυφους τους βραχίονες. Είναι μάλιστα τόσο κοντά ο ένας στον άλλον, ώστε ο πήχης του ενός χορευτή σχεδόν ακουμπά τον πήχη του άλλου. Ομάλ' στον Πόντο χόρευαν σε πολλές περιοχές, γι' αυτό και παρουσιάζεται με πολλές παραλλαγές. Επικρατέστεροι από τους ομάλ' χορούς είναι των περιοχών Κάρς, Κερασούντας, Τραπεζούντας και Γαράσαρης.

ΛΕΤΣΙΝΑ

Είναι κυκλικός, μεικτός χορός και κατατάσσεται στους πολεμικούς χορούς. Χορευόταν σε ορισμένες περιοχές του Ανατολικού Πόντου και του Κάρς. Τ' όνομά του προέρχεται από τ' όνομα ενός αρπακτικού πουλιού, είδος γερακιού, το λετσίν. Εξάλλου, μια απλή παρατήρηση στο κάρφωμα των δακτύλων των ποδιών των χορευτών στο έδαφος, φέρνει στο νου, τα γαμψά νύχια και το ράμφος του γερακιού. Στον Πόντο λετσίνα χόρευαν μόνο άνδρες.

ΛΕΤΣΗ

Είναι κυκλικός ομαδικός χορός και στον Πόντο τον χόρευαν μόνο άνδρες. Ανήκει στους τοπικούς χορούς και χορευόταν από Ποντίους των περιοχών του Αντικαυκάσου. Θεωρείται παραλλαγή του χορού λετσίνα.

ΛΑΧΑΝΑ

Κυκλικός χορός που χορεύεται από άνδρες και γυναίκες. Πήρε την ονομασία του, από τ' ομώνυμο δημοτικό τραγούδι, από το οποίο και συνοδεύεται. Ανήκει στην κατηγορία των χορών ομάλ' ,χοροί που χορεύονταν σε πολλές περιοχές του Πόντου και ανάλογα με την περιοχή έπαιρναν και τ' όνομά τους.

ΚΟΤΣ

Παμποντιακός χορός, Κυρίως όμως χορευόταν στις περιοχές Αμισού, Κοτυώρων, Κερασούντας και στην ευρύτερη περιοχή της Χαλδίας. Είναι κυκλικός χορός, με πανάρχαια προέλευση, και τις περισσότερες φορές ο κύκλος του δεν Κλείνει. Αυτό ακριβώς δίνει τη δυνατότητα στον πρωτοχορευτή ή την πρωτοχορεύτρια να δημιουργεί προσωπικές φιγούρες. Είναι χορός ζωηρός και εύθυμος, δίχως να ξεφεύγει από τα ήθη της εποχής. Γι' αυτό και έδινε διέξοδο για χορευτική έξαρση κυρίως στις γυναίκες και στα κορίτσια του Πόντου, πράγμα που λειτουργούσε ως αντιστάθμισμα στους ζωηρούς ανδρικούς πολεμικούς χορούς. Έτσι επικράτησε να χορεύεται από γυναίκες, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι δεν τον χορεύουν άνδρες. Το όνομά του, το πήρε απ' το ιδιαίτερο χαρακτηριστικό χτύπημα της φτέρνας (κότσ') των ποδιών των χορευτών.

ΚΟΤΣΑΡΙ

Είναι χορός μεικτός, κυκλικός και από τους γνωστότερους χορούς στους μη Ποντίους. Είναι ίσως ο πιο φημισμένος ποντιακός χορός μετά τον πυρρίχιο χορό. Τ' όνομά του *προέρχεται* από τον τρόπο που χορεύεται και συγκεκριμένα από τα 2 κουτσά (κοτσά) βήματα που εκτελούνται μάλιστα με ταυτόχρονο χτύπημα της φτέρνας (κότσ') στο έδαφος. Παλαιότερα εθεωρείτο ανδρικός χορός, κατατασσόμενος από μελετητές στους δύσκολους " βουνίσσιους" πολεμικούς χορούς, αργότερα όμως επιτράπηκε να συμμετέχουν σ' αυτόν και γυναίκες.

ΚΟΤΣΑΓΓΕΛ

Είναι χορός μεικτός και τελετουργικός. Είναι ο τελευταίος από τους τελετουργικούς χορούς του γάμου κι ο μόνος από τους ποντιακούς χορούς που δεν έχει καθορισμένη μορφή και φορά. Το σχήμα του δε, είναι άλλοτε κυκλικό κι άλλοτε ελικοειδές, με ποικιλία στροφών. Μελετώντας κανείς το χορό κοτσαγγέλ' σε σχέση με τους χορούς της αρχαίας Ελλάδας, τόσο ως προς τον τύπο (μορφή και σχήμα) όσο και από την άποψη του τι εκφράζει, μένει κατάπληκτος από την ομοιότητα που παρουσιάζει με τον αρχαίο χορό γέρανο, και τους μεικτούς ομηρικούς χορούς από νέους και νέες. Το κοτσαγγέλ' δεν ήταν ο τελευταίος χορός μόνο του γάμου, αλλά και κάθε κοινωνικής εκδήλωσης. Χορεύοντας το κοτσαγγέλ', οι χορευτές περιφέρονταν στα διάφορα μέρη του σπιτιού και της αυλής. Η φορά του χορού είναι κυρίως προς τα δεξιά, αλλά με σύνθημα του πρώτου μπορεί ν' αλλάξει προς τ' αριστερά. Το όνομά του το πήρε από τις μικρές απότομες (κοτσές) στροφές (καγγέλια).

ΕΤΑΙΡΕ

Είναι μεικτός, τελετουργικός και κυκλικός χορός χωρίς να κλείνει ο κύκλος. Ανήκει στην κατηγορία των χορών που έχουν σα βάση τον χορό τίκ, μόνο που ο συγκεκριμένος χορός έχει πιο αργό ρυθμό και το ιδιόμορφο μελωδικό χρώμα της περιοχής της Άνω Κατσούκας. Ο χορός συνοδεύεται από το δημοτικό τραγούδι "π'ερνιξόν με έταϊρε" απ' όπου πήρε και την ονομασία του. Από θεματική άποψη, είναι χορός του αγροτικού βίου γι' αυτό και οι κινήσεις των χεριών των χορευτών, συμβολίζουν το βίαιο άρπαγμα της κόρης από τον έτερο και το πέρασμά της από τα ορμητικά νερά που τους χώριζαν. Παρόμοιος χορός είναι και το "καλόν κορίτσ' ", ονομασία που την πήρε από το δημοτικό ομότιπλο τραγούδι που τον συνοδεύει.

ΔΙΠΑΤ

Είναι παμποντιακός ομαδικός μεικτός χορός με μορφή κυκλική και ονομάζεται και ομάλ' Τραπεζούντας. Πήρε την ονομασία του, από τα 2 ρυθμικά πατήματα από τα οποία αποτελείται ο βαρύς, ήρεμος και ευγενικός ρυθμός στον οποίο χορεύεται το διπάτ'. Είναι χορός τελετουργικός με έκδηλη την ηθική πραότητα, την ευγένεια και τη σεμνότητα της ψυχής και είναι ανάλογος με τους αρχαίους σεμνοπρεπούς θρησκευτικούς χορούς. Στον Πόντο διπάτ' χόρευαν κυρίως άτομα σεβαστής ηλικίας, γι' αυτό ονόμαζαν τον χορό 'κοδεσπενακόν ομάλ', αφιερωμένος χορός δηλαδή στις οικοδέσποινες των ποντιακών οικογενειών. Απ' αυτήν ακριβώς την ονομασία του θεωρείται από πολλούς μελετητές ότι έλκει την προέλευσή του από τον αρχαίο τελετουργικό χορό προς τιμήν της Θεάς Εστίας, προστάτιδας της οικογένειας.

Στον Πόντο το διπάτ' ήταν χορός με τον οποίο άρχιζαν όλες οι μεγάλες εκδηλώσεις, τόσο της οικογενειακής όσο και της κοινωνικής ζωής.